NIC. CHRISTOPH. LYNCKERI, IC.
HEREDITARII IN FLVHRSTEDT ET KOETSCHAV,
CONSIL. SAXO-VINAR. INTIMI, FACVLT. IVRID. SENIORIS
ET ANTECESSORIS PRIMARII,

COMMENTATIO IVRIDICA
DE

IVRISIVRANDI INVALIDITATE,

Oder:

Von ungültigen und vergeblichen Eydſchwüren.

FRANCOFVRTI ET LIPSIAE, MDCCL.

Digitized by Google

Digitized by Google

I. N. I.

DE

IVRISIVRANDI INVALIDITATE.

PROOEMIVM.

QVANQVAM jusjurandum ſit ſpecies cultus divini & religionis. *l. 36. in pr. ff. de fideic. libert. c. etſi Chriſtus 26. X. de jurej.* unde etiam non immerito vinculum religionis audit. *l. 1. C. d. in lit. jur.* & nullum vinculum eodem præſtantius perhibeatur a Cic. *l. 1. offic.* imo nullum ad conſervandum politicum ſtatum & ordinem jurejurando Romano arctius eſſe, nullumque ſanctiori cura inviolatum cuſtodiri voluerint. Agell. *l. 1. noct. Att. c. 18.* Vid. P. Ærod. *l. 2. rerum judicatarum tit. 16. de offic. cenſor.* Jac. Ebert. *in tr. de hiſtoria juram.* ut proinde religioſe ſancteque ſervandum ſit. Hinc etiam multi ſunt effectus præſtiti juramenti: ut nempe (1) præcidat Controverſias, (2) ex mutua partium conventione præſtitum retractari amplius non poſſit; (3) defectum probationis ſuppleat. *l. 30.*

Digitized by Google

ff. de Jurej. (4) habeat vim transactionis & rei judicatæ. *l. 2. ff. eod. l. 21. ff. de dol. mal.* (5) quando contractui vel actui, lex aliqua non aſſiſtit ſimpliciter, veruntamen fieri illum non prohibet, juramentum illum firmet. *l. 10. C. de pact.* Vid. Petr. Gregor. *Synt. J. univerſ. l. 50. c. 5. ibi de confirm. contract. juram.* (6) Vim habeat excludendi omnes exceptiones, quæ ex perſona ejus, qua cum agimus, peti ſolent. Grot. *l. 3. c. 1. n. 19.* (7) vim novationis *l. 26. §. ult. ff. de Jurej.* (8) ætatem ſuppleat, ut minor habeatur pro majore. *arg. auth. ſacramenta puberum C. ſi adverſ. vendit.* (9) Pariat obligationem, ita, ut ea a juramento ſit inſeparabilis, & effectus ejus necesſarius Grot. *d. l. n. 2.* (10) ex obligatione Jur. Civili non efficaci, faciat efficacem obligationem; facit enim ut actus omni meliori modo valeat, quo valere poteſt. *l. 77. §. 23. ff. de leg. 2.* Schneid. *ad §. 11. Inſt. de Act. n. 56.* & qui ſunt adhuc plurimi, relati a Seraphin. *in tr. de priv. jurament.* Attamen, his non obſtantibus, juramentum non debet eſſe vinculum iniquitatis *c. quanto 18. X. de jurej.* quapropter innumeri etiam dantur caſus, in quibus omnem vim & efficaciam perdit, adeo ut etiam plane invalidum reddatur, atque magis Juſtum ſit ab eo recedere, quam injuſtum cum detrimento ſalutis ſervare. De his igitur, cum mihi quædam eruditorum disquiſitioni in hac inaugurali diſputatione ſubmittere animus ſit, hinc ſtatim bono cum Deo me ad propoſitam materiam converto enucleandam.

* * * * * *

CAPUT

CAPUT I.

GENERALIA QVAEDAM RATIONE ETYMOLOGIAE, HOMONYMIAE SYNONYMIAE ET DEFINITIONIS EXHIBENS.

§. 1.

UNDE Jusjurandum derivatur notum eſt, nempe a jure & verbo juro, unde jurejurare, quod eſt quaſi ſeverare. Georg. Obrecht. *in tr. de Jur. calum. c. 1. n. 7.* Mancin. *de Juram. p. 1. in præf. n. 3.* a jure enim dicitur, quod id, de quo jusjurandum eſt præſtitum pro lege habendum & veluti jus ſit ſancte ſervandum. *l. 5. §. 2. ff. de Jurej.* Germ. Eyd oder Ayd; de qua voce vid. Beſold. *in Theſ. Pract. h. v.* & Jacob. Ebert. *in hiſtor. juram. rubr. de voculis germanicis.*

§. 2. Accipitur vox jurisjurandi hic pro illo actu religioſo, quo agens ſub invocatione Numinis de fide ſua teſtatur, ut ſi id, quod dicit, a veritate ſit alienum, vel ſi fidem fallat & jurata non ſervet, graviſſimis, ultore Deo, pœnis ſeſe exponat. *l. 1. l. 2. §. 2. C. de Jurej. propt. calumn. dand. l. fin. C. de fideicommiſſ.* & ſic excluditur (1) *nuda obteſtatio*, qua quis frequenter & poſt alterum pene prolatum verbum ex mera temeritate aut perverſa conſvetudine jurat, ut & (2) *dira mali cujusvis imprecatio & execratio.* Weſenb. *in par. ad tit. ff. de Jurejur.* Manz. *ad art. 44. Ord. Crim. n. 20.*

§. 3. Varie etiam appellatur, nam dicitur & ſacramentum *l. 8. C. de reb. Cred. l. 12. eod. l. 1. l. 2. §. 6. & 7. C. de Jurejur. prop. calumn. dand. l. 21. C. de fide inſtrum.* item: Juramentum *l. 25. §. 3. ff. de probat. l. 34. §. 5. ff. de Jurej.* rejecto veteri diſcrimine inter juramentum & jusjurandum;

Digitized by Google

dum; quod hoc rei litigioſæ, illud rei non litigioſæ eſſe dicebatur. Et hæc tria verba, *ſacramentum, jusjurandum, juramentum*, ſemper pro uno eodemque ſumuntur, ut conſtat *ex tit. D. & C. de Jurej. de in lit. jur. auth. ſacramenta puberum C. ſi adverſus vendit.* nec in Civili tantum, ſed etiam Canonico Jure, Panorm. *in rubr. X. de Jurej.* & paſſim Mancin. *de Juram. p. 1. in præfat. n. 1.* Quamvis ſacramentum aliquando latius ſumatur pro actu, qui atteſtatione ſacræ rei firmatur, & militare potius, quam forenſe eſſe vocabulum. *l. 8. C. de Legat. l. 2. ſ. miles. ff. de his, quæ ut indign.* Benekendorf. *ad Seraphin. præfat. n. 2.* Setſ. *l. 1. c. 1. n. 8.* item dicitur religio *l. 24. ff. de Jurej.* Jurisjurandi religio *l. 6. C. de R. Cr.* Religioſa aſſeveratio, Suarez. *tom. 2. c. 1. de Jur.* Vinculum religionis *l. 1. C. de in lit. jur.*

§. 4. Et deſcribitur, quod ſit rei alicujus aſſeveratio legitime facta per invocationem Dei in teſtem. Ratione reliquorum, quæ reſtant præmittenda generalia, lectorem ad Commentatores *ad tit. ff. Jurej.* remitto. Jam modo exponam quænam vincula jurisjurandi invalida ſint, vel quæ non ſervanda.

§. 5. Invaliditatis vox derivationem trahit, ab *in*, & validitas, ſ. valido; i. e. quod non valet; Particula *in* autem hic non augmentationem in ſe continet; ſicut Servius exponit *in lib. 6. Æneid. Virg.*

Invalidus vires ultra ſortemque ſenectæ

& quod idem ſit ac *valde validus;* ſed diminutionem, & ſignificat uſitatiori acceptione *in* idem ac *non:* hinc invalidum Germanice ungültig, nichtig, untüchtig.

§. 6. Vinculum igitur religionis ſ. jurisjurandi multis & variis modis evadit invalidum, ut exinde illud

non

non ſervare omnino juſtum ſit, & accidit vel ex defectu formæ eſſentialis & modi; vel propter defectum intellectus, & conſenſus, qui ſeſe exerit in perſona jurantis; vel propter rei vel facti qualitatem, vel propter invaliditatem contractus; vel per dolum vim & metum, vel annullatur per relaxationem & abſolutionem; de quibus ſingulatim.

CAPVT II.

SPECIALIA, ET QVIDEM INVALIDVM IVRISIVRANDI VINCVLVM EX DEFECTV FORMAE ESSENTIALIS ET CONSENSVS IVRANTIS, EXHIBENS.

§. 1.

INVALIDVM ſacramentum exiſtit, & ut non ſervetur, juſtum eſt (1) propter *defectum formæ eſſentialis & modi*, quæ ſi non fuerint obſervata in præſtatione juramenti; Forma enim dat eſſe rei & per æquipollens adimpleri nequit *l. 8. §. 17. ff. de transaction. l. 9. §. 3. ff. ad exhib.* Nicol. Boer. *dec. 1. n. 44.*

§. 2. Dixi ex defectu formæ eſſentialis, quæ conconſiſtit *in ſolius & veri Dei invocatione* in teſtem de aſſeveratione rei certæ cum tacita imprecatione pœnæ, ſuper re, de qua juratur. Ipſe enim ſolus ut omnipotens adoratur, ipſe etiam ſolus ac omnipotens in conſcientiæ noſtræ teſtem & perfidiæ ultorem invocatur. *Deut. VI. 13. 20. Ebr. VI. 16.* Nam defectus formæ accidentalis, quæ includit ceremonias & ritus; ut elevationem dextræ manus, Evangeliorum tactum, juramentum non vitiat. Carpz. *dec. 199. num. 9. p. 2.* Coler. *de Proc. Exec. p. 1. c. 10. n. 285.* Magnif. Stryk. *in tr. de Jur. ſenſ. diſſ. 7. c. 1. n. 33. & ſeqq.*

Digitized by Google

& ſeqq. Nec deſunt quidem, qui ratione tactus Evangeliorum disſentiunt, ut Baldus *in l. 12. §. 5. C. de reb. Cred:* quod illud proprie juramentum dicatur, ubi Sacræ Scripturæ manibus tanguntur per *Clem. 1. de uſur.* quem ſequitur Jaſon. *in auth. ſacramenta puberum, n. 14. C. ſi adverſ. vend.* Hinc etiam in Camera ad Deum & per SS. Evangelia juratur. *O. C. p. 1. pag. 273. & ſeq.* Verum cum juramentum divini nominis invocatione ſubſtantietur, & abſolvatur ad fidem jurantis confirmandam, prout ipſe Baldus. *ad rubr. ff. de Jurej.* fatetur. Concludendum potius, quod *tactus Evangeliorum* non requiratur *niſi per accidens.* Cum in his multum locorum varietas variet.

§. 3. Non vero ex his colligendum, quod juramentum ſit ipſa invocatio numinis divini, juxta quorundam opinionem; ſed potius per eandem juramentum præſtatur & abſolvitur; perinde ut inſtrumentum publicum non poteſt dici publicatio ſolennium, ſed quod fiat per ſolennium publicationem; id autem per quod res, ut ita dicam, ſolennitatur, non eſt res ipſa, ſed potius ſolenne ejus requiſitum.

§. 4. Quoniam igitur per ſolum & verum Deum jurandum, ſequitur, quod ejusdem, hac non obſervata forma, jusjurandum *per Deaſtros* præſtitum, non obligat. *l. 3. §. 4. l. 5. §. 3. ff. de Jurej.* ratio: quia religionis publicæ improbatæ jusjurandum pro juramento non habetur. Gothofr. *in not. ad d. l. 5. §. 3. lit. m.* Non obſtat *c. 10. qu. 5. cauſ. 22.* Eum, qui ſuper lapidem falſum jurat, perjurum eſſe: Non enim loquitur de vero perjurio, ſed ſimplici fidei violatione, gravi per ſe peccato. Covarr. *ad c. quamvis 2. de pactis in 6to. §. 1. p. 1. n. 24.* ubi & recte cenſet, quod ſi juratum per Deos, quos falſos

ſos jurans agnoſcit, deficere jurisj. definitionem, cum ne re, nec opinione divini Numinis obteſtatio adſit. Et inquit Parlad. *2. rer. quot. 4. n. 7.* ut id ſervetur, non fieri jurisj. religione, ſed humanæ fidei obligatione: vel poterit dici perjurium ex opinione Ethnici, cui juratur, & quia ſub ſpecie juramenti a Chriſtiano fallitur, ideoque inſignis perfidia etiam reſpectu hujus perjurium vocari poſſe, affirmat Magnif. Struv. *Exerc. 17. th. 5.*

§. 5. Sic jusjurandum per *creaturas, Angelos & ſanctos* præſtitum ſtatim injuſtum & nullum exiſtit; Quia contra eſſentialem formam juramentorum eſt per creaturas jurare, quod etiam expreſſe prohibetur a Chriſto. *Matth. 5. 34. 35.* & c. *etſi Chriſtus. 26. X. de jurej.* Deinde quoniam & Deus ut ultor perjurii invocatur, abſurdum eſſet, juramentum concipi per aliquam rem, quæ opinione divinitatis, hoc nimirum ſenſu, ut illa res teſtis atque ultrix perjurii vocetur. Puffendorf. *de Jur. N. c. 2. L. 4.* Et nihil in contrarium faciunt reperta exempla in ſacris, quod Moyſes per cœlum & terram *Deut. 39. v. 19.* & Joſephus *Gen. 42. v. 15.* juraverint; ibi enim non per cœlum & terram tanquam Dei alicujus nomen, aliquid asſeritur, ſed tanquam per obteſtationes & formulas civiles, quibus aliquid in ſermone confirmatur, ut habentur *in l. 13. §. f. ff. de jurej. l. 41. C. de transact. l. 2. C. de jurej. l. 4. ff. eod.* veritas declaratur.

§. 6. Præterea requiritur ut juramentum fiat *animo deliberato,* Grot. *l. 2. c. 13. §. 3.* & verbis ore prolatis; de quo infra. Unde juramento haut obſtrictus eſt, qui non putans ſe jurare, verba jurantia protulit, vel etiam ejusdem verba concepta, in prima, ut loquuntur, perſona, alteri præivit. *add. l. 3. §. 2. ff. de O. & A.* Sic apud multos jurantes ſeſe non deliberatus animus ex defectu

intellectus, animi & conſenſus exerit, ut inde non obligentur; quod apparet in juramento (1) *Furioſi* tempore furoris, qui ex juramento præſtito non obligatur, dum ipſi conſenſus deeſt & deliberatus animus; juramentum enim non obligat ubi deeſt conſenſus *l. ult. C. de non num. pec.* Quod autem furioſus nullum conſenſum habeat, apparet *ex l. 2. C. de contr. emt.* & mens ipſius ſe ipſum non noſcit, miſerabilisque infortunio premitur. *Nov. Leon. 112.* & ſic omni caret intellectu *l. 14. ff. de offic. præſid.* nec animum habet *l. 7. §. 9. ff. quibus ex cauſ. in poſſ. eat.* adeo ut neque Curatoris conſenſu interveniente, quod geſtum eſt ab ipſis, confirmetur *l. 5. ff. de Reg. Jur.*

§. 7. (2) *Ebrioſi*, qui promiſſionem iuramento confirmavit, ob nullitatem ex defectu legitimi conſenſus, quem ſumme ebrius non habet, & propterea furioſo aſſimilatur, qui uſu rationis privatus *arg. c. 14. X. de vita & bon. cleric.* Nam ebrietas mentis inducit exilium. *c. 7. cauſſ. 15. qu. 1.* imo puero ſimilis eſt furioſus, ut Plato *in L. 1. de Leg.* confirmat. Hect. Felic. *de ſociet. c. 7. n. 8.*

§. 8. (3) *Irati*, cujus ira rationem omnem excluſit. *l. 8. ff. de R. J. l. 2. C. ad L. Jul. Maj.* niſi per perſeverantiam convalidetur; nam ex ea animi deliberatio præſumitur. *l. 38. §. 6. ibi: & ideo abſtinenti ff. ad L. Corn. de adult.*

§. 9. (4) *Prodigi* jurata promiſſio, ſcil. poſtquam ipſi a Prætore bonis interdictum fuit, nulla eſt, quia huic moraliter deficit conſenſus, & propterea ratione effectus, quoniam nimium obligando ſe & dilapidando bona, rerum ſuarum furioſum facit exitum. *l. 12. in fin. ff. de Tut. & Curat. dat.* ita furioſis æquiparantur *l. 1. ff.*

de

Digitized by Google

de Curat. furioſ. & uterque habetur pro errante, *l. 20. ff. de aqu. pluv. arcend.* quod igitur ex errore nullum eſt, nec juramento confirmari poteſt. *l. 14. §. 3. C. non num. pec.* & juramentum non ſupplet defectum conſenſus *d. l. 14. §. 3. C. non num. pec.* Roman. *in Conſ. 517. col. pen.* Aret. *in Conſ. 14.* Surd. *Conſ. 38. n. 9. lib. 1.* Menoch. *Conſ. 806. n. 11. lib. 9.*

§. 10. (5) *Impuberum*, quoniam enim horum juramentum pariter deficit comite judicii, quod ad ejus validitatem maxime requiritur; *c. 26. X. de jurej.* Quin nec impubes voto obligatur *c. 11. X. de regular. c. 1. eod. in 6to.* E. nec jurejurando, cum utrumque Deo præſtetur. Fachin. *l. 3. contr. c. 10.* Hillig. *ad Don. l. 21. c. 13. lit. D.*

§. 11. Huc pertinet (6) *Errore* elicitum juramentum, quippe qui maxime obeſt intellectui jurantis *l. 57. ff. de O. & A. l. 76. ff. de R. Jur.* nam certum eſt, eum qui juravit, factum aliquod ſuppoſuiſſe, quod revera ita ſe non habebat, ac niſi id crediediſſet, non fuiſſe juraturum, inprimis, ubi per dolum ejus, cui juratur, in errorem fuerit conjectus. Nam factum illud habet vim *Conditionis*, qua non apparente, quæ ſuperſtruuntur corruunt. v. gr. ſi quis ex remotis locis lætum alicui attulerit nuncium, ob quem aureos montes promiſerit jurato, poſtea autem falſa ipſi nunciata eſſe deprehenderit, minime juramento tenetur. Tale enim juramentum, quantum errori ſuperſtruitur, eſt invalidum. Puffend. *in J. N. libr. 4. c. 2. §. 7.* Benekendorf. ad Seraphin. *priv. 61. n. 26.* Rauchb. *p. 2. qu. 4. n. 37. & ſeq.* Seraphin. *pr. 83. n. 59.* idem ſtatuens, & ſi *minor* juraverit de contractu ſervando, ſi in ætate erraverit, *falſo ſe majorem* putans, juramentum non valeat. Trentac.

Digitized by Google

l. 2. pract. ref. 1. tit. de min. num. 17. Quare nec condictio indebiti ſic impeditur per juramentum Mauric. *de reſtit. in integr. c. 113. n. 8.* Unde etiam *confeſſio delicti erronea*, quamvis judicialiter & ſpontaneo facta, etiamſi fuerit jurata, nulla eſt, & revocari poteſt, per tradita Guazzin. *in def. reor. d. 32. c. 10. n. 1. & 2. in fine.* ex Ant. Gomez. *tit. de delict. c. 1. n. 66.* Maſcard. *concl. 345. n. 39.* Franc. Perſ. *de judiciis & tortura. n. 31.* Honded. *Conſ. 102. n. 42. Vol. 1.* Bajard. *quæſt. 55. n. 61. & ſeqq.* ubi reddit illam rationem, quia nemo poteſt defenſionibus ſuis renunciare, cum non ſit Dominus membrorum ſuorum. Petr. Caball. *caſ. 186. n. 82.* & conteſtatur Hieron. Hiſpan. *in tr. Com. contra Commun. qu. 650. n. 1.* & quamvis reus ſub quacunque verborum forma juraverit; imo etiamſi juraverit plenam & veram ſuper contentis in inquiſitione dicere veritatem, ut de communi poſt alios, quos allegat, aſſerit Modern. Rom. *in qu. 81. num. 319.* ubi tamen allegat contrarium tenentes. *Imo non legitimis præcedentibus indiciis* facta confesſio, non præjudicat confitenti, etiamſi fuerit jurata. Marſ. *in l. 7. ff. de quæſt. n. 67. & ſeqq.* Maſcard. *de probat. concl. 353. n. 3.* Bertrazz. *c. 39. n. 8. cap. 49. n. 29. & 52. Vol. 1.* Et hoc porro procedit, quod nec confeſſio *extorta ſine legitimis indiciis* per millies factam ratificationem convalidetur, quamvis etiam ratificatio fuerit jurata. Maſcard. *de probat. concl. 353.*

§. 12. (7) Juramentum præſtitum *per dolum verum* ipſo jure non obligat jurantem, ſi verus eſt dolus, qui excludit conſenſum *c. quamvis 2. de pact. in 6.* Pariſ. *conſ. 26. n. 64. Vol. 3.* Tunc autem intelligitur per dolum excluſus conſenſus, quando commiſſus eſt per machinationem, vel fallaciam aut deceptionem: exemplum eſt

eſt in contractu ſimulato, qui, quamvis jurato factus, nullus eſt; *gloſſ. in l.3. emtione C. plur. val. quod ag.* Corn. *in Conſ. 125. col. 4. Vol. 1. Conſ. 121. col. 3. ad fin. Vol. 2.* ubi præterea dicit, quod ſi contractus ex forma ſtatuti reputatur fictitius, juramentum illum non confirmet; quia non intelligitur celebratus, ex quo deficit conſenſus, & idem, voluit *in Conſ. 167. Col. 2. in lit. K. eod. Vol.* Tiraqu. *de jure conſtit. in 3. part. in 7. limit. n. 32.* & ſic juramentum non poteſt facere verum, quod eſt falſum, Ruin. *Conſ. 175. col. 3. v. 6. Vol. 1.* & quia contractus ſimulatus non habet fundamentum conſenſus, hinc eſt tanquam corpus ſine anima & ſpiritu, ut dixit Bald. *in l. 1. C. plus val. quod agitur, quam quod ſimulate concipitur.* & ideo non dicitur contractus, cum deficiat in ſubſtantialibus Bart. *in l. nemo poteſt. 55. ff. leg. 1.* Hinc etiam talis contractus dicitur colaratus & depictus, in quo quidem extrinſecus apparet aliquid; ſed intrinſecus non habet ſubſtantiam Bald. *in l. ab Anaſtaſio 23. not. 4. C. mandat.* Cum itaque deficiat conſenſus, juramentum non obligat, nec requiritur abſolutio. Corn. *Conſ. 135. col. 4. Vol. 1.* Bald. *in d. l. 3. C. plus val. quod agit. quam &c.* & dum actus eſt ipſo jure nullus *l. emtor. 12. ff. de aqua plur. arc. l. nuda 55. ff. de contr. emt.* quæ jura in hunc finem citat. Alex. *Conſ. 142. col. pen. num. 5. Vol. 5.* ergo non poteſt firmari juramento. Marſ. *C. 125. n. 7.* Coler. *de Proc. executiv. p. 1. c. 10. n. 32.* & *Conſ. 29. n. 144. & ſeqq.* Hering. *de fidejuſſ. c. 9. n. 45.* Proinde enim eſt ac ſi juraverit, ſe ſervaturum nihil, ſi nihil contractum eſt. Color *d. n. 32.* & ut actus ipſe, ita & jusjurandum verum non eſt, ſed ſimulatum. Maur. *de reſtit. in integr. c. 119. n. 13.* Unde ſtatuto ſi caveatur, ut contractus minoris ſine certis ſolennibus præſumatur ſimulatus, eum juramento

 non

non convalidati cenſent. Gutierez. *in auth. ſacramento puber. C. ſi adv. vendit. n. 45.* ubi & ſcribit; ita indirecte poſſe tolli ſtatuto vim juramenti, inducendo prius ſimulationem ac dolum, & hanc opinionem in praxi obſervandam eſſe. Hillig. *ad Don. l. 21. c. 13. lit. Cc.* Etiamſi ſubeſt dolus *præſumtive* talis in contractu, nec tunc juramento confirmari poteſt. Panorm. *in c. cum. contingat. 28. X. de Jurej. not. 3.* Farin. *dec. 42. n. 17.* Pruckm. *conſ. 2. n. 328.* Schurf. *conſ. 17. n. 2. cent. 1.* Schrad. *Conſ. 1. n. 122.* Surd. *Conf. 87. n. 11. lib. 1.*

§. 13. De *vi & metu* extorto juramento mire inter ſe diſcrepant Dd. ut videre eſt apud Fachin. *L. 8. c. 102.* Legaliſtæ enim communiter tenent talia juramenta ipſo iure nulla eſſe, per text. expreſſum *auth: ſacrament: puber: C. ſi adverſus vendit.* inprimis quoniam Jus Canonicum huic ſententiæ *in c. 4. de his, quæ vi & met. cauſa fiant. X. de jurej.* adſtipulari videtur; ubi ait Pontifex: quod quæ vi metusque cauſa fiunt, carere debere robore firmitatis, *& c. non obligatorium 58. d. R. J. in 6to.* Deinde ipſe Pontifex *in c. 28. X. de jurej. & c. quamvis 2. de. pact. in 6.* dicit: ſervanda eſſe juramenta, quæ non vi, non dolo extorta ſunt, neque vergunt in diſpendium ſalutis æternæ, aut in alterius præjudicium. E. juramenta vi & metu extorta ſervare nemo tenetur. Et huic opinioni accedit Panorm. *in d. c. cum contingat. 28. X. de Jurej.* & quidem cum limitatione, dicens: *aut* enim juramentum vi & metu extortum interpoſitum eſt facto nullo jure prohibito. v. gr. ſi quis juraverit vi & metu, rem ſuam vendere, hoc juramentum merito obligat jurantem; ita ut contravenire non poſſit, niſi prius ab eo ſit abſolutus; nam non vergit in diſpendium ſalutis æternæ, & ſolum præſtitum eſt ſuper eo, quod

nullo

nullo iure prohibitum eſt, *aut* pacto & actui, principaliter favore & odio privati, ſecundario vero favore publico de iure illicito & prohibito accedit; tunc ejusmodi iuramentum coactum, ob duplicem defectum, puta *legis prohibentis* tale pactum, & *conſenſus*, ratione violentiæ & metus, ipſum juramentum non obligat. *per text. d. c. 28. X. de jurej.* argumento a contrario ſenſu ducto. Nam unicum juramentum non poteſt adimplere duos defectus. Dec. *Conſil. 249. num. 3.* & ita in Camera fuiſſe obſervatum atteſtatur Gail. *L. 2. obſervat. 42. in fine.* e. gr. Filia ſi renunciat hereditati paternæ cum juramento; tunc talis renunciatio valet, niſi vi & metu ad renunciandum inducta. *c. quamvis 2. de pact. in 6to.* Ubi communiter Dd. *in l. ſtipul. hoc modo concepta 61. ff. de Verb. Obl.* Bald. *in l. pactum dotali 3. n. 1. C. de Collat.* inferunt; quoties duplex vitium in juramento vi & metu extorta ſuper re de jure prohibita; nempe (1) legis reſiſtentia & (2) vis & metus intervenit, toties his caſibus iuramentum præſtitum non eſt obligatorium. Panorm. *d. l. num. 3.* Felin. *in c. ſi vero 8. n. 8. verſ. hanc concluſionem. X. de Jurej.* Spec. *tit. de Legat. §. nunc videndum. n. 25. in fin.* Hiſce tamen non obſtantibus, juramenta metu extorta obligationem parere; & ab hujus vinculo abſolutionem neceſſariam defendunt Canoniſtæ communiter. *per c. ſi vero. 8. X. de jurej.* Ungebauer. *L. 2. Decret. ad tit. 24. de jurej. n. 22.* Præſupponendus tamen hic eſt unicus defectus in hoc juramento; alias priori ſententiæ ſine dubio locus foret; & duplex vitium non ſuppleret. Pugnam autem hanc & diſſenſum Dd. & textuum in Iur. Civ. & Can. ſic componere voluit duplici diſtinctione Fachin. *all. c. 102.* Aut enim juramentum metu extortum eſt ſuper contractu a legibus reprobato ſ. illicito; aut iis-

dem

dem approbato. Priori caſu juramentum eſt nullius momenti, ob duplex vitium: nempe ratione *rei illicitæ*, ob quam præſtitum eſt contra legem; & ratione *defeƐtus veri & pleni conſenſus*, & ita accipiendum eſſe. *c. cum contingat. 28. X. de Jurej. & c. quamvis 2. de pact. in 6.* & Imperat. Friderici Conſtitutio *in d. auth. ſacramenta puber. C. ſi adverſ. vendit.* Poſteriori caſu obſtringit jurantem, & ita abſolutione a juramento opus eſt. Et ita accipiendum *c. verum 15. & c. ſi vero 8. X. de Jurej.* Deinde *diſtingu.* inter forum *internum* ſc. conſcientiæ, & forum *externum*, in quo nos verſamur, ſub magiſtratus imperio & jurisdictione. In foro enim conſcientiæ obligat, non in foro externo. In hoc juramento enim, quod quis coactus fecit, duplex eſt obligatio, una quidem qua obligatur homini, cui aliquid promittit: & talis obligatio per coactionem, quia ille, qui vim intulit, hoc meretur, ut ei promisſum non ſervetur. Alia autem eſt obligatio, qua quis Deo obligatur, ut impleat, quod per nomen ejus promiſit, & talis obligatio non tollitur in foro conſcientiæ, quia magis debet temporale damnum ſuſtinere, quam juramentum violare. Et ſic *c. 8. & c. 15. X. de jurej.* loquitur de obligatione juramenti quoad Deum, ut patet ex illis verbis: *Tutum non eſt, quemlibet contra ſuum juramentum venire;* & rurſus: *ne autores perjurii videamur.* Sic *auth. ſacramentum pub.* ad forum externum recte applicari dicit Fachin. *all. l.* Tandem Gloſſ. *in c. neceſſitatem 25. q. 6.* tres caſus excipit, ut juramentum metu extortum non valeat, ſic Socinus *in reg. 206.* eiusmodi caſus etiam refert, in quibus tale juramentum non ſervandum. De matrimonio ex metu juramento contracto *vid. infra c. 6. §. 9.*

§. 14.

§. 14. Denique ex *c. etſi Chriſtus 26. X. de iureiur.* apparet, ad præſtationem iuramenti *verba* eſſe *neceſſaria*; dicitur enim ibi: *Iuramentum eſſe ſermonem* & *Nov. 17. c.7.* ubi prohibetur præſidibus, ne *verbum* i. e. iuramentum temere cuiquam indulgeant. ſc. his, qui fari poſſunt. Bart. *ad l. 12. ff. de accept. c. pen. X. de Iurei.* Unde colligitur, non ſufficere iurandi mentem, niſi & verba iuramentum ſignificantia fuerint expreſſa; Hoc igitur præſuppoſito, ſequitur quod *relatio ad aliud iuramentum* non valeat quoad effectum veri iuramenti, quamvis ea fiat per ipſum iurantem. Hippol. de Marſ. *in ſing. ſuo 415.* Covarr. *d. c. 2. de pact. in 6. p. 1. præf. n. 5.*

CAPVT III.

INVALIDITATEM IVRAMENTORVM RATIONE REI TVRPIS, ILLICITAE, INHONESTAE, ETC. ENVCLEAT.

§. 1.

PORRO propter rei & facti qualitatem, etiam invalidum & nullum fit iuſiurandum: v, gr, ſi res vel turpis, inhoneſta, iniqua, & illicita, impoſſibilis, contra bonos mores, leges divinas, naturales, & humanas, in obligationem iuratam deducta; uti videre eſt *in cauſ. 22. quæſt. 4. per tot.* Abſurdum enim eſt invocare vindictam divinam, ni aliquid feceris, quod ſub comminatione pœnæ a Deo eſt interdictum: adeoque reverentia Dei, velut in ipſius ignominiam, abuti. Ac introducta ſunt iuramenta, ut licitis & bonis actionibus inter homines firmitatem addant, non ut ſceleribus ſuccenturientur, inquit, Puffend. *L. 4. c. 2. §. 9. de J. N.*

Digitized by Google

§. 2. & 3. Hic etiam notandum, quod illicitum quoque iuramentum ex eo dicatur, & ſervari prohibeatur, quod ſcitur eſſe illicitum, dum iuratur. Si autem neſcitur illicitum eſſe, ipſa ignorantia excuſat; ſi putetur licitum esſe, non ex ignorantia iuris, ſed facti. Aliud enim eſt, ſi alicuius copula credatur eſſe licita, quia neſcitur eſſe conſanguinea, vel quia creditur eſſe vidua; Aliud ſi ita putatur licita, quia conſanguinearum vel relictarum copula nullo iure credatur eſſe prohibita. *Hic* enim eſt ignorantia iuris, quæ neminem excuſat; niſi cui permittitur ius ignorare; *ibi* vero ignorantia facti, qua quisque vere excuſatur. Quod autem illicitum iuramentum ſervari prohibetur, non eſt adeo generaliter intelligendum. Juramentum namque debet habere *tres Comites; Veritatem, iudicium, & Iuſtitiam c. 26. X. de Iureiur.* ubi autem iſti defuerint, non eſt iuramentum, ſed periurium Gloſſ. *ad c. 23. cauſ. 22. qu. 4. §. 3.* Imo, etſi *res* quæ iurato permittitur in ſe non illicita, non tamen valebit iusiurandum, *ſi per id impediatur maius bonum morale;* ſ. ubi prohibemur obire aliquod officium humanitatis ac pietatis. Hinc iuramentum, quo quis ſe obſtringit, ut honeſtam aliquam, & humano generi utilem artem alteri non communicet; adeo, ut neque per iurantem ipſum, neque per alios eius artis conſcios uſibus humani generis ſatis proſpici permittat ac velit, non valet Puffend. *d. l. §. 10.* Huc quadrare videtur *c. 12. X. de Iureiur.* ubi dicitur: ſi quis iuraverit, non loqui patri, vel matri, ſorori vel fratri, aut eis humanitatis ſubſidium non exhibere, abſolvendus ſit ab illius iuramenti obſervantia, cum illicitum ſit & impedimentum bonorum. Pariter non valet iuramentum *Monachi* clauſtrum abiurantis, cum temerarium ſit & contra da-

tam

Digitized by Google

tam fidem. *c. 13. X. eod. vid.* Sot. *l. 8. de Iuſt. & I. qu. 1. art. 7. c. 16. X. eod.* ubi dicitur: quod is, cuius mandato ſtare iuravit, ſi aliquid præcipiat contra iuramentum per ipſum prius licite factum, illud ſervare non teneatur.

§. 4. Tandem contra bonos mores iuramenta præſtita ſunt ipſo iure nulla, *c. non eſt obligat. 58. de R. I. in 6to.* Sed notandum aliter a Dd. & Interpret. bonos mores Iure Civili, aliter de Iur. Canonico conſiderari, in quo prohibitio I. Civilis non attenditur, quando iuramentum ſuper eo, quod abſque diſpendio ſalutis æternæ ſervari poteſt, interponitur *c. cum contingat. 28. X. de Iureiur. c. quamvis 2. de pactis in 6to.* Nam de Jur. Canonico illud contra bonos mores eſſe intelligitur, cuius obſervatio nutrit peccatum, & per conſequens in diſpendium ſalutis æternæ vergit; quando videlicet iuramentum præſtatur ſuper eo, quod *turpitudinem* aliquam in ſe continet; aut *principaliter eſt contra utilitatem publicam, c. ſi diligenti, 12. §. fin. X. de for. compet.* aut quando præſtatur *contra legem perpetuam cauſam prohibitionis habentem.* Hiſce caſibus non valet iuramentum etiam de Iur. Canon. quia eſt contra bonos mores; & ſic *l. 5. C. de LL.* de hiſce & ſimilibus caſibus intelligenda. Similiter *c. non eſt obligato. 58. de R. I. in 6to.* intelligi debet de iuramento, quod eſt contra bonos mores Iur. Canon. quod ſc. *turpitudinem* in ſe continet, *quod principaliter eſt contra publicam utilitatem*, quod vergit in diſpendium ſalutis æternæ, ut notat Gail. *L. 2. obſ. 39. n. 15. & ſeqq.* Et ideo ſecundum Canones in materia iuramentorum ſtandum.

§. 5. Dictum ſupra Iure Canonico prohibitionem Iuris Civilis non attendi; quod valde diſplicet Covarruv. *ad c. quamvis 2. de pact. in 6. p. 1. §. 3. n. 35.* ubi dicit: Non

ideo cur ius Civile hac in parte interpretari, & explicari non poſſit ea, quæ ſunt bonis moribus contraria; cum & legislator ſecularis quoad Reipublicæ regimen vere interpretari poſſit iuris naturalis præcepta, leges & ſtatuta hac de re ſancire: ut circa homicidium, adulterium, furtum, falſum teſtimonium, & his ſimilia, quorum interpretatio necesſaria ad optimam Reipublicæ inſtitutionem. *l. 3. ff. de Iuſt. & Iur. l. bona fides 31. ff. depoſiti.* Nec hoc indiget maiori probatione, cum vere negari non poſſit: alioqui legislatores ſatis ſtrictam haberent poteſtatem ferendi leges ſuper actibus vere temporalibus: quod ſatis abſurdum eſſet, alienumque a divina & naturali inſtitutione. At ſi ſemel a lege ſeculari fuerit definitum, aliquid eſſe contrarium bonis moribus, & plane iniquum, manifeſte convincetur, eum actum juramento confirmari non poſſe; ut is licitus cenſeri debeat. *Hucusque Covarruv. d. l.*

§. 6. Ut res eo dilucidior fiat, ſingula adiiciamus exempla: Sic, *homicidium vel ſacrilegium*, ut quis faciat, iurato promiſſum non tenet; ob rei turpitudinem; idem ſi quis alteri in caſum mortis uxorem ſuam cum ipſius conſenſu polliceatur iurato, prout Scabini Lipſienſ. reſponderunt teſte D. Philipp. *Eclog. 59. ad Tit. Inſt. de inutil. ſtipul.* Item *turpis* rei & *iniuſtæ iurei.* confirmatum mandatum non eſt obligatorium; ob inhærentem turpitudinem, v. gr. ſi quis alteri literas diffidatorias ad mandatum eius offert *l. 6. §. 3. & 7. l. 12. §. 11. l. 23. §. 6. ff. mand. c. non eſt obligatorium. de R. I. in 6to.* Iul. Clar. *in Pract. §. fin. quæſt. 89. n. 1.* Carpzov. *Pr. Crim. p. 1. qu. 37. n. 45.*

§. 7. Huc pertinet; ſi *Advocatus* patrocinium alicujus cauſæ promiſerit, adeſſe tamen cauſæ non tenetur,

tur, ſi poſtea *iniuſtam* eam eſſe deprehendat, etiamſi iuramentum præſtiterit, quod ad finem usque litis operam præſtare vellet. *arg. c. inter cætera. 22. cauſ. 22. qu. 4.* ratio, quia hoc iuramentum deſtitutum eſt comite, nempe iuſtitia: iſta enim quæ perſpicuam in ſe habent iniuſtitiam, etſi iuramento firmata, tamen ſervari non debent. Quod & in Advocato *Eccleſiæ* verum eſſe putat Menoch. *l. 2. arbitr. iudic. cent. 5. caſ. 494. n. 15.* Neque intelligitur quicquam feciſſe Advocatus contra iuramentum ſuum; neque in hoc caſu tenetur dare ſubſtitutum, qui eam cauſam defendat; cum ita debeat habere rationem animæ proximi ſui, quemadmodum & propriæ, ut putat Jaſon. *Conſ. 94. in fin. l. 3.*

§. 8. Similiter, quamvis alias *amantis* amoris œſtro excitati, quod amicæ ſuæ præſtitit iuramentum obligat; attamen ſi quid *illicitum* contineat, aut ſi parentum autoritas vileſcat, eo præſtito, vel prorſus negligatur, ut plerumque incauti adoleſcentes inſciis parentibus fidem dant amaſiis, nulla huius iuramenti obſervatio eſſe poteſt; parentibus invitis & non conſentientibus. Setſ. *l. 1. c. 8. n. 11. usque ad fin.* Carpz. *L. 2. def. 58. Jurispr. Eccleſ.* Idem iudicium eſt de *ſponſalibus* iurato factis; de quibus Magn. Dn. Stryk. *diſſ. de Conc. ſponſ. c. 1. §. 88. & ſeqq.* Pariter Jure Canonico ſponſalia de futuro ſpem ſolum matrimonii inducunt; idcirco & hoc iure mutuo conſenſu diſſolvi queunt. *c. 2. c. ult. de ſponſal.* etiamſi iuramentum intervenerit; huius enim gratiam ſibi invicem facere poſſunt. *c. 1. X. de Iurei.* Covarruv. *part. 1. de ſponſ. c. 5. n. 1.* Beuſt. *p. 1. de ſponſ. c. 10.* Alterius quoque pœnitentia, non quidem pro lubitu, ſed ſi aliqua cauſa ſubſit, recedi ab his ſponſalibus iure Canon. poteſt; etiamſi iurisi. religio intervenerit.

nerit. *c. ex literis. 10. c. requiſivit 17. X. de ſponſ.* Matth. *D. 2. th. 9.* Magnif. Dn. Struv. *Exerc. 29. th. 12. S. Iur. Civ.*

§. 9. Quid de *milite*, iuramento ad præſtanda bellica ſervitia obſtricto, ſentiendum? facile patet ex Conſtit. Publ. Pac. Carol. V. Imper. *Sub Tit.* von Mandaten des Cammer-Gerichts wieder die Friedbrecher, & Ordin. *p. 2. tit. 9. §.* und ob ſich. cum *§. ſeqq.* quæ ipſum, non obſtante iuramento, a bello illicito avocandum iubet; huius enim iuramentum cum interitu ſalutis æternæ ſervatur, & ad ſeditionem & concusſiones, rapinas, latrocinia & ſcandala publica, atque nefarie contra pacem publicam præſtatur *c. in malis. 5. cauſ. 22. qu. 4. c. 1. X. de his, quæ fiunt a maiore parte cap.* Gail. *in tr. de pac. publ. l. 1. c. 4. n. 15.* & ſic contra bonos mores Iur. Canonici non obligat. *c. non eſt obligatorium. 58. de R. Iur. in 6.* Imo iuramenta, quæ in deteriorem exitum cedunt, quæ exemplo pernicioſa ſunt, quæ ad multorum cladem pertinent, adeo ipſo iure reprobata ſunt, ut ne abſolutionem requirant; & ſi metu periurii licite contemni poſſint. *c. quanto. 18. X. de iurei. cauſ. 22. qu. 4. per tot.* Gail. *d. l. n. 16.*

§. 10. Nec minorem turpitudinem continet illud iusiurandum *teſtis*, quippe qui ex communi Dd. ſententia utroque iure ad prohibendum teſtimonium pœnalibus mandatis compelli poteſt. *l. 19. C. de. teſtib.* ſi forſan vinculo religionis ſe obſtrinxerit *ad non prohibendum teſtimonium;* Nam, quia contra bonos mores Iur. Canonici eſt, ſine peccato obſervari non poteſt; cum celans veritatem peccet mortaliter; *c. quisquis 80. & 81. cauſ. 11. quæſt. 3. gloſſ. in c. 1. X. de teſt. cog. in verb.* occultant. *c. quanquam 2. cauſ. 14. quæſt. 2.* vid. Gail. *L. 1. obſ. 100. n. 1.* & ideo tanquam temerarium & illicitum non

Digitized by Google

non tenet; nec infamiam non ſervanti irrogat; ſed eidem iurans proprie autoriiate contraire poteſt. *c. pervenit ad aud. 6. X. de teſt. cogend. vel non. gloſſ. ibid. in verb.* iuramento. *c. intimavit. 18. de teſt. & atteſt. ubi gloſſ. in verbo:* iuramento Panormit. *ad. d. c. 18. n. 2. & 3.* nec a tali iuramento abſolutionem petere tenetur. Felin. *in d. c. 18. de teſt. & atteſt. num. 5. in fin.* Parilis eſt textus *in c. conſtitutis 45. X. eod. & ibid. gloſſ. in verb.* non teneri; dicens: *tale iuramentum iure nullum, etſi videatur tale eſſe, quod ſine ſalutis æternæ interitu ſervari posſit; quod tamen fieri vix poterit per ſuperius traditam rationem; quia celando veritatem graviter peccatur.* Panorm. *in d. c. 45. n. 2.* Hinc eſt, quod iurans *non revelare ſecreta*, ſi in teſtem producatur, non obſtante iuramento, posſit aperire veritatem, nec revelando incidat in periurium; nam non ſervans præſumitur pœnituiſſe de peccato, quod temerario iuramento commiſit; ut eſt communis Dd. opinio *in d. c. conſtitutis. 45. X. de teſt. & atteſt.* Foller. *in pract. Crimin. c. 8. in verb. teſtibus diligenter examinatis. n.* 27. Hippol. *ſing. 424. incipit. accipe.* König *in Proc. c. 82.* Rutg. Ruland. *de Commiſſ. p. 2. l. 2. c. 7.* Mindan. *l. 2. de mandat. iud. c. 54. n. 1.* Græv. *in Pract. Concl. Cam. Imp. concl. 100. conſid. 1.* Eadem ratione iurans non ſe revelaturum *ſecreta turpia*, nihilominus ſine periurii reatu aperire poteſt. *gloſſ. in c. ego N. 4. X. de iureiur.* Felin. *in d. c. ego N. 4. d. t.* Mynſing. *c. 2. obſerv. 78.* Romanus *in ſing. 512. incipit:* iurat, & ibi declarat Nicol. Pign. *in addit. tenuit per Romanum.* Iuramentum enim de non revelando non extenditur ad inhoneſta & turpia, ſed de honeſtis tantum, & aliis non nocivis intelligitur. Eiusdem farinæ eſt iuramentum eius, qui iurat: *ſe nolle de calumnia iurare.* quamvis iudex mandet. *gloſſ.*

in

Digitized by Google

in l. 2. §. 7. ſin a reg. C. de Iurei. propter calum. dand. Iuramentum enim calumniæ non tam commodo privatorum introductum eſt, quam ob *utilitatem publicam*, ut calumniandi occaſio litigantibus præcidatur; ut probat Ant. del Re. *in tr. de iur. calumn. c. 3. & 4. c. 15. n. 12, & ſeqq.* Iusiurandum autem contra bonos mores Iur. Can. quale & hoc eſt, dum contra utilitatem publicam præſtitum, ſervandum non eſt. *c. non eſt obligatorium 58. de Reg. I. in 6to.* Roman. *ſing. 507. n. 1.*

§. 11. Quid? quod *pacta circa futuram in bona viventis & non conſentientis ſucceſſionem*, adeo ſunt invalida, ut ne iuramento quidem munita ſubſiſtant, quia eiusmodi pacta de hereditate viventis inducunt votum captandæ mortis, & occaſionem peccandi afferunt; hinc & peccatum nutrire dicuntur a Salic. *ad l. pactum quod dotali. 15. C. de Pact.* & Socino *iuniori Conſ. 44. n. 39. L. 2.* Cacheran. *dec. 100. n. 3.* Et conſequenter ſunt contra bonos mores Iur. Canon. *c. deteſtanda 2. de conceſſ. præbendæ. in 6to.* quæ iuramento non confirmantur, *c. 58. de R. I. in 6.* Hinc etiam expreſſe contra bonos mores dicuntur, *l. ult. C. de Pact.* imo vergunt in præiudicium tertii, & eiusmodi pactiones plenas eſſe triſtisſimi & periculoſi eventus propter inſidias videlicet, quæ parari poſſunt viventi, dicit *l. ult. C. de pact.* E. nec iuramento firmari poſſunt, quod probat *c. cum contingit 28. X. de iurei. c. quamvis 2. de pactis in 6to.* Fachin. *cap. 73. l. 8.* Seraph. *priv. 20. n. 17. & ſeqq.* qui hanc opinionem omnium Dd. calculo approbatam dicit.

§. 12. *Negat* quidem Bald. *in c. 1. §. moribus, ſi de feud. fuerit contr. int. dom. & agnat.* & cum hoc Covarruv. *in c. quamvis in init. part. 3. ver. altera vero conſtitutio n. 3. de pact. in 6to.* verſari nempe in tali pacto

votum

Digitized by Google

votum captandæ mortis; Quis enim hoc revelavit, inquit, quod ſic paciſcens quæreret mortem illius, de cuius hereditate paciſceretur, cum quilibet in dubio præſumatur bonus? *l. merito. 51. ff. pro ſocio. c. fin. de præſumpt.* & præſumendum quemlibet habere eam voluntatem, qualem habere convenit, & debet *l. ex facto 43. in pr. ff. de vulg. & pupill. ſubſtit.* Calc. *Conſ. 48. n. 15. & Conſ. 120. col. 4. verb. talis enim* & alibi dicitur, quod quis præſumatur facere actum, ut ſibi proſit, non ut alteri noceat, *gloſſ. in l. fluminum 24. §. fin. in verb. non teneri ff. de damn. infect.* Sed Reſp. eiusmodi pactum, quod hic *non* dicitur *aſſertive*, quod paciſcentes habeant talem voluntatem ſ. animum captandæ mortis; ſed quod *ſtante tali pacto ſuſpicio ſit*, ut mors illius *deſideretur*, & quæratur; *l. ult. C. de pact.* & idem dicendum de hac ſuſpicione mortis, quod de ipſa morte; idem de ſuſpicione inſidiarum, quod de ipſis inſidiis; exinde enim eſſe aliquid, & eſſe poſſe paria iudicantur *ut in l. ſufficit 56. ff. de cond. indebit.* Sicuti in ſimili dicitur de metu, in quo ſuſpicio operatur idem ac ipſe metus Bart. *in l. iſti quidem 8. §. 2. ff. de eo, quod met. cauſ.* Imo ut Cicero inquit *libr. 6. fam. epiſt. 82. plus in metuendo mali eſt, quam in illo ipſo, quod timetur;* Et ſimiliter de ſuſpicione belli, quæ peior eſt ipſo bello. *arg. l. Pedius. 4. de incend. ruin. & naufr.* de ſuſpicione falſi, quæ in multis habetur pro falſitate. E. eodem modo ſuſpicio voti captandæ mortis idem eſt quod ipſum votum, & ſic omnino eſt reprobatum: Deinde ita paciſcentes demonſtrant deſiderare res alienas, quod eſt contra præceptum Decalogi: Nec rem cupies alienam; quod continet in ſe peccatum avaritiæ, propter quam videtur deſiderare mortem eius, de cuius bonis pepigerunt; quod eſt

odioſum, & contra bonos mores naturales, quia homini hominem inſidiari nefas eſt. *l. 3. ff. de Iuſt. & Iur.* & facit *text. cum gloſſ. in l. ergo 4. §. ſi ex die ff. de fideicommiſſ. libert.* ubi dicitur; *quod occaſio etiam modica*, ſ. *cauſa occaſionalis impedit actum fieri.* & præſumitur quod habeant illi inſidiari, ut citius ad effectum poſſint eorum conventionem perducere, & nemini in dubium venit, quod delictis obviare debemus, *c. quantæ 47. de ſent. excom. Grat. l. 1. reſp. 1. num. 39.*

§. 13. Sic pactum *de futura ſucceſſione ex conſenſu eius, de cuius hereditate agitur*, de iure quidem valet, is tamen de cuius hereditate actum fuit, iuramento non obſtante, eiusmodi pactum revocare poteſt, ſine periurio. Mart. Benekend. ad Seraph. *in addit. priv. 20. n. 12.* Bartol. Muſculus *de ſucceſſ. convent. membr. 1. concl. 3. ſub B. n. 48.* Ant. Theſaur. *dec. 225.* Fachin. *l. 2. c. ult.* Modeſt. Piſt. *conſ. 8. n. 12. L. 1.* *Pacta autem reciproca Principum* Germaniæ de ſuccedendo, Imperatoris autoritate & iuramento vallata valent inter Principes, *non privatos.* Muſcul. *de tr. membr. 1. concl. ſub M. n. 71.* Förſter *L. 4. de ſucceſſ. ab inteſt. c. 24. n. 16.* Heinr. a Roſenth. *de feud. c. 7. concl. 27.* Waremund ab Ehrenberg *de fœder. c. 7. n. 2.* Benekend. *d. l. num. 15.* Gail. *L. 2. obſ. 126. num. 7.*

§. 14. Ad pacta jurato inita referendum & illud, quod *de quota litis* dicitur; hoc igitur nec iuratum valere ſtatuit: Græv. *concl. 44. n. 26.* Hahn. *diſſ. 2. ſelect. de pact. th. 48.* Neviz. *C. 21. n. 22.* Diſſentit. Guid. Pap. *dec. 139.* Sed pactum de quota litis iuramento firmari ex iure Canonum verum, ſed Civili falſum videtur, tum propter rationem generalem *l. 5. C. d. LL.* tum,

quia

quia dicitur contra bonos mores. *l. 15. C. de procurat.* quem textum de hoc pacto Cyn. Salicet. Caſtr. Sichard. & alii *ibid. interpretantur*. Bacchov. ad Treutl. *Diſp. 6. th. 7. lit. C.* Benekend. *ad Seraphin. priv.* Matth. Cuno *de pact. l. 1. c. 25. n. 11.* Farin. *Conſ. 90. n. 35. l. 1. & in pr. Crim. p. 3. l. 3. Tit. 11. qu. 106.*

§. 15. Huc ſpectat etiam *antichreſis* iurata, quamvis enim iure civili ſit licita *l. 11. §. 1. ff. pign. & hypoth. l. 14. & 17. C. de uſur.* tamen *Iure Canon.* non valet, ſed prohibita eſt. *c. ad noſtram. 7. X. de iurei.* ratio prohibitionis eſt, quia in antichreſi conſequitur creditor ultra ſortem lucrum, ratione dilatæ ſolutionis, quod incidit in uſuram, Iur. Canon. prohibitam. Et iuramentum non debet eſſe vinculum iniquitatis. *c. quanto 8. X. de Iureiur.* Hanc tamen prohibitionem non attendi affirmat Ungebaur *ad L. 2. Decret. Tit. 24. de Iureiur.* & receptionem per conſuetudinem huius contractus teſtatur Rauchb. *p. 1. quæſt. Iur. Civ. & Sax. n. 20. 35. & 36.*

§. 16. Ratione *pacti Commiſſorii* iuramento firmati mire diſcrepant Dd. & quidem *Iur. Civ.* non valere concordant; ſed *Iur. Canonum* tenere affirmant Gail. *L. 2. obſerv. 40. n. 4.* Rittershuſ. *diff. 4.* Ius tamen *Saxonicum* ſententiæ Civili asſentire tradit Carpz. *p. 2. def. 43. Conſt. 30.* Bart. *in l. ſi quis pro eo 56. n. 10. ff. de fideiuſſ.* Treutl. *Vol. 2. D. 1. th. 6. lit. D.* ibique Bacchov. Harprecht. *ad §. ult. quibus m. re. contr. oblig. n. 221.*

§. 17. Tandem rei impoſſibilis iurato promiſſæ nulla datur vis ex iureiur. Don. *l. 21. c. 13. lit. K.* Grot. *l. 2. c. 13.*

Digitized by Google

CAPVT IV.

IVRAMENTA RATIONE REI ALIENAE VEL FACTI INVALIDE FACTA CONTINET.

§. I.

PRIMVM locum ſibi vindicat quæſtio: an adiectio iuriſiurandi firmet promiſſionem *facti vel rei alienæ?* Et Neg. *per l. Marcellus 11. §. iurare 2. ff. de act. rer. amot. ubi gloſſ. bona.* Nam quæ non ſunt in iurantis poteſtate, ut quæ a Deo, vel a Magiſtratu, vel alio dependent, ea in omni iuramento excepta eſſe intelliguntur; & hoc iuſiurandum temeritatem arguit, adeoque nec fortiori vinculo iurantem obſtringit. Gœd. *de controverſ. ſtipul. c. 6. num. 203. & 2. ſeqq.* Hillig. *ad Donell. l. 12. cap. 19. lit. c.* adeo ut nec minor ſic iurans obligetur; vergit enim in præiudicium tertii *cap. 2. quamvis & ibi Gloſſ. de pact. in 6.* quod latius declaratur per Rim. *iun. in d. prin. quibus alien. lic. a n. 260. usque ad n. 276.* nec ex alterius iurando, niſi cui ad iſtud ſpeciale mandatum datum. *arg. c. ult. de Iurei. cal. in 6to.* Parlard. *2. rer. quotid. 4. n. 22.* Ne quidem ſi tutor vel Curator iuraverit. Seraphin. *priv. 83. n. 78.* poſt plures Aſin. *de exſecut. c. 135. verſ. quinto limitatur.* Atque hinc eſt; quod *Eccleſia* etiam adverſus contractus iuratos Prælati vel Epiſcopi reſtituitur *c. 1. & ibi gloſſ. ac CC. de reſtit. in integrum. in 6to. c. præſentium X. de teſt. in 6to.* Seraphin. *priv. 83. n. 76.* Nam Eccleſia æquiparatur minori. *d. c. 1. X. de reſt. in integr.* & iuramentum nihil operatur, quia factum in præiudicium tertii. Aſin. *d. tr. c. 136.* Vaſq. *1. Controverſ. 9. n. 29.* Parlard. *2. rer. quotid. 4. n. 37.* de contractu rerum Eccleſiaſticarum

earum mox infra plura: Tandem Gomez. *2. reſol. 10. n. 23.* committi obligationem rei alienæ ad intereſſe putat, ſc. ſi iurans ſe facturum & curaturum promittit, ut nanciſcatur rem alienam alter. Covarruv. *p. 2. §. 5. ad c. quamvis 2. de pact. in 6.* De *ſtipulationibus inutilibus* iuramento confirmatis *infra* dicetur *c. ult. §. ult.*

§. 2. Sic non confirmat contractum *ratione rei ſ. materiæ Eccleſiaſticæ*, venditæ per laicum; nam in tali caſu venditio ipſo iure nulla, nec ullo modo per iuramentum firmari poteſt, imo qui ex laici conceſſione eccleſiaſticam rem detinet, excommunicandus eſt: *c. 2. X. de reb. eccl. non alien.* Et amplius dicitur; quod ſi venditor eſſet Prælatus, qui in venditione non ſervaret ſolennitates requiſitas, & iuraret non contravenire, adhuc tamen Eccleſiæ ad rem vindicandam conſultum foret. Aretin. *conſ. 114. n. 23.* Idem dicendum ſi in *contractu feudali nullo* verſaremur. Abbas. *c. 28. cum contingat. n. 20. X. de Iureiur.* & Pedem. *deciſ. 170. n. 20.*

CAPVT V.

DE IVRAMENTI INVALIDITATE CIRCA RES PROPRIAS INTERPOSITI.

§. 1.

CONTRACTVS circa *rem propriam* initus, etſi huic iuramentum adiectum ſit, tamen non valet. v. gr. ſi *mulier* de re ſua propria cum alio *ſine conſenſu Curatoris* in foro Saxonico contraxit, illudque iuramento confirmavit, tamen nullius eſt effectus. Nam conſenſus curatoris ad contractum mulierum de forma & ſubſtantiali ſolennitate requiritur. Rauchb. *p. 1. qu. 32. n. 43.*

Berlich. *concl. 17. n. 102.* Quare omiſſo eo, contractus mulieris ipſo iure nullus eſt, ut docet Moller. *ad Conſt. Elect. Sax. 15. p. 2. n. 82.* Coler. *p. 1. dec. 67. n. 21.* At quod ipſo iure nullum eſt, iuramento confirmari nequit *d. l. 5. C. de L. L.* Nec pactis iuri publico per iuramentum adiectum derogari poteſt *c. ſi diligenti. 12. X. de for. compet. l. 7. §. 16. ff. de pactis l. 112. §. 2. ff. de Legat. 1.* maxime cum & alias mulier huic ſolennitati ſtatutariæ expreſſe renuntiare nequeat. Felin. *d. c. 12. X. de for. compet.* Carpz. *p. 2. c. 15. def. 1.* Nullitas autem hæc ita comparata eſt, ut & heredes mulierum contractum iuramento vallatum ſervare non posſint, nec debeant.

§. 2. Sic *donatio Geradæ* ne quidem iurato facta valet *Iure Saxon.* quia tale iuramentum evertit ius publicum ac coniugum concordiam; ut vel propterea ne quidem Iure Canonico ſervandum ſit *c. donatio. 8. X. de don. inter vir. & uxor.* Weſenb. *in not. ad Schneidew. §. aliæ n. 63. Inſt. de donat.* Deinde quia donatio uxoris marito facta nullius eſt momenti ex Conſt. *Sax. 13. p. 2.* ac proinde iuramento firmari & corroborari nequit, quia iuramentum nullitatis defectus & formam non ſupplet. Bald. *in l. 1. num. 4. C. de oper. libert.* Dec. *Conſ. 349. num. 1. & n. 6.* nec legi prohibitoriæ efficaciter cum iuramento renunciari poteſt. Gloſſ. *in l. a. divo 55. verb. actionem ff. de ritu nupt.* & *in l. 1. in fin. C. ne fidei. dot. dentur.* Dan. Moller *ad d. conſt. 13. n. 9.* adeoque non confirmatur gerada quoad validitatem contractus; ſed tantum quoad obſervationem. Bart. *in l. 56. num. 101 ff. de fideic.* Anton. Fabr. *in C. l. 18. tit. 22. defin. 1. num. 11.* Carp. *ad d. conſt. 13. p. 2. def. 1.* Maxime, cum prohibitio etiam Iur. Civ. *tot. tit. ff. de donat. inter virum & uxor.*

Digitized by Google

& uxor. ſit toti iuri Canon. conſentanea *c. donatio 8. X. de don. inter vir. & uxor.* nec alibi Iur. Canon. expresſum, quod donatio iurata inter coniuges ſubſiſtat. Bald. *in l. 56.* quamvis diſſentiat Gail. *2. obſ. 40.*

§. 3. Hinc etiam iuramentum donatoris, *ſi donatio extraiudicialis* rerum ſuarum 500. *ſolidos excedat*, & absque inſinuatione facta, nullum ſortitur robur, & nullum plane exiſtit; adeo ut nec ipſe, nec ipſius heredes ex hac donatione ultra 500. ſolidos obligentur, quia nempe inſinuatio requiritur *pro forma*, qua neglecta, ipſa ſubſtantia donationis 500. ſolidos excedentis, corruit *arg. l. 9. §. 3. ff. ad exhib. c. cum dilecta 22. §. fin. de reſcript. c. venerabili 37. X. de offic. iudic. deleg.* Nec iuramentum nullitatis defectus ſupplet. *d. l. 5. C. d. L. L.* Zang. *de except. p. 3. c. 11. num. 202.* Vincent. Caroc. *in tr. de excuſſ. bon. p. 2. quæſt. 15. num. 8.* Anton. Fab. *tit. 38. defin. 5.* Dan. Moller. *ad Conſt. Elect. 14. num. 8. p. 2.* Neque etiam expreſſa partium voluntate remitti poteſt ſolennitas inſinuationis. *l. 38. ff. de pact.* Quæ ſententia inprimis in *foro Saxonico* recepta per *Deciſ. Elect. noviſſ. 26.* ubi expreſſe dicitur: Daß eine ſolche donation, ſo nicht gerichtlich inſinuiret, dieſelbe, ungeachtet ſie eydlich beſtärcket, weiter als auf 500. Ducaten nicht kräftig ſeyn ſoll. Carpz. *p. 2. c. 12. def. 1.* Alias communis extr. Saxon. opinio eſt in contrarium, vid. Gutierez. *de iur. Confirm. c. 17.* Gail. *l. 2. obſ. 39. num. 12.*

§. 4. Porro *donatio mortis cauſa extraiudicialiter non adhibitis quinque teſtibus* facta non valet *l. ult. C. de don. mort. cauſ.* etiamſi ſacramento ſit corroborata; quia forma eſſentialis per ſacramentum non poteſt adimpleri. Zang. *de except. p. 3 c. 11. num. 202.* Vincent. Caroc.

in

in tr. excuſ. bonorum. p. 2. queſt. 15. num. 8. Nam non immutat iuramentum eſſentiam alicuius rei. Ant. Fab. *in Cod. L. 8. Tit. 37. defin. 1.* & iuramento non poteſt corroborari donatio, quæ ipſo iure nulla. *d. l. ult. C. m. c. don.* Carpz. *p. 3. c. 1. defin. 29. n. 8. & ſeqq.*

§. 5. Donationem *non revocaturum ob ingratitudinem* qui iuravit, non tenetur ſtare iuramento: quia pactio hæc, qua dolus committendus remittitur, & qua aperitur licentia ingratitudinem committendi, iureiurando firmari nequit. Hillig. *ad Don. l. 14. cap. 31. lit. a.* Nam ingratitudo etiam vitium eſt contra bonos mores naturales, & Canonicos.

§. 6. Tandem *nec uxoris pro marito intercedentis* iuratam renunciationem SCti Vellei. valere ſtatuunt Dd. *ſi nulla* huius iuris renunciationem *præceſſerit certioratio;* quia in renunciante requiritur; ut etiam habeat notitiam iſtius iuris & beneficii, cui renunciandum. Expedita enim *regula* eſt; *Iuri ignoto neminem renunciare poſſe. l. 19. ff. de inoffic. teſtam.* Sic Ius, quod ſibi competere neſcit, nemo cenſetur remiſiſſe. *l. ult. §. ſi neſciunt. C. de furt.* Gail. *L. 2. obſ. 77. num. 8.* quod extendunt, etiamſi iuramentum acceſſerit Enenk. Baro *de privil. l. 3. cap. 26. num. 2. infin.* Weſenb. *Conſil. 23. num. 12.* Et cum hæc ignorantia in muliere, ruſtico, milite, &c. præſumatur. Dalner. *de renunc. cap. 1. num. 20.* & ne ſe ignoraſſe, quod iuraverint, poſſint allegare, omnino certioratio præcedat, neceſſum eſt, alias iuramentum non valet. Magnif. Dn. Stryk. *tr. de Caut. Sect. 1. cap. 5. §. 6. & Sect. 2. cap. 6. num. 4.* Ant. Theſaur. *deciſ. 222. num. 6. & 11. 12.* Berlich. *p. 2. concl. 19. n. 37. & 40.*

§. 7. Et licet Frantzk. *ad tit. ff. de SCto Vell. num. 88.* & *L. 2. reſol. 4. num. 36.* Gail. *2. obſerv. 77.* Zang. *de*

de except. p. 3. cap. 11. num. 163. putent, quod iuramentum ſit loco certiorationis, quibus adſtipulatur Moller. *ad Conſt. Saxon. 16. p. 2. num. 14. & ſeqq.* Illud tamen cum Magnif. Dn. Stryk. *d. tr. de Caut. Sect. 1. cap. 5. §. 8.* ſolummodo admittendum quoad exceptiones iuris, non facti; Nam ignorantia facti impedit effectum iuramenti. Cui accedit quod in renunciationibus iurium obtinet, quod ad ad non cogitata non extendantur. Dalner. *de renunc. c. 2. n. 8.* Gail. *2. obſerv. 98. num. 14.* Pruckm. *Vol. 1. Conſ. 8. num. 222.* Incogitatum vero eſt, quod quis ſibi competere ignorat. Weſenb. *Vol. 1. Conſ. 74. num. 95.* Et hoc extendunt, ut etiam generalis renunciatio ad non cogitata non extendatur. Dalner. *d. c. 2. num. 18.* Menoch. *Concl. 37. n. 84.* Weſenb. *d. conſ. 58. & 68.* Ipſum enim iuramentum ad non cogitata non extenditur. Seraphin. *priv. 119. num. 2.* inprimis ſi agatur de talibus perſonis, quibus etiam ius ignorare permiſſum; ut ſunt etiam mulieres *l. 8. ff. de iur. & fact. ignor.* iuramentum ipſorum nec ad incogitata erit extendendum. Seraph. *d. l. num. 3.* Quid? quod certioratio hodie, inprimis foro Saxon. *per deciſ. noviſſ. 25.* in verbis: **Und zwar auf vorhergehende genugſame Erinnerung und** Certioration, **was ihre Verzicht und weibliche Gerechtigkeit und das** beneficium SCti Vellejani **in ſich habe ꝛc.** Vid. Philip. *Conſider. ad h. dec. 25.* pro forma eſſentiali requiritur, quæ per iuramentum tanquam æquipollens non poteſt adimpleri. Carpzov. *p. 2. c. 16. defin. 19.*

§. 8. Idem conſtat, *teſtatori* tamdiu a teſtamento de bonis ſuis facto recedere, *idque revocare poſſe*, quamdiu in vivis ſit *l. 22. ff. de Legat. 3.* nec iuramentum additum valere, ſi iuraverit, ſe priorem ſuam voluntatem

non revocaturum. Gloſſ. *in c. ultima voluntas. 13. qu. 1. c. cum Marthæ 6. X. de celebr. Miſſ.* quamvis teſtator periurus fiat, ex notatis *in c. ult. de procurat. in 6to.* Fachin. *L. 4. c. 8. in fine.* ubi dicit: *Etſi enim magna ſit virtus & efficacia in contractibus, & ceteris conventionibus, non tamen eandem eſſe in actibus, qui ex ſola facientis voluntate dependent, quantum ad hoc, ut revocari non poſſint.* Bart. & Dd. *in auth. Sacramenta puber. C. ſi aduerſus vend.* Molin. *de Iuſt. & Iur. D. 147. & 102.* Leonh. Leſſ. *de Iuſt. & Iur. L. 2. cap. 19. dub. 8.* Quo & facit, quod pactis privatorum, etiam iuramento firmatis, iuri publico derogari non poſſit *c. ſi diligenti 12. X. de for. compet.* Iure autem publico ita conſtitutum eſt, ut libera ſit teſtamenti factio *l. 3. ff. de teſtam.* quod mutaretur, ſi huiusmodi iuramenta valerent, quia & libera teſtandi facultas impediretur, & hereditatem quis ex iuramento conſequeretur, citra ulla teſtamentorum ſolennia, quæ omnia iuri publico adverſantur. Fachin. *L. 2. c. ult.* Hac de rebus propriis dicta ſufficiant.

CAPVT VI.

INVALIDITATEM SACRAMENTORVM CIRCA MATERIAM CONTRACTVVM TRVTINAT.

§. 1.

NVNC etiam pauca de iureiurando invalido *circa varios contractus* adiecto monendo veniunt: Et primum quidem de contractibus iuratis *minorum.* Notiſſimi enim iuris eſt, minori læſo ſuccurri beneficio reſtitutionis in integrum, niſi iuramento minor geſtum conſirmaverit. *l. 1. & auth. ſacramenta pub. C. ſi adverſus vendit.*

vendit. Sed quæritur: Si *non fuerit monitus & certior factus* de iure ſibi competente, & beneficio reſtitutionis, an iuramentum præſtitum ab eo ſuper contractu valeat, ita ut locus ſit huic *d. authent.* nec ne? Qui affirmant horum tantum æque recentiorum atque veterum agmen eſt, ut tota pagina ad eos recenſendos non ſufficiat, quos refert Benekend. *ad Seraphin. priv. 83. n. 3.* inter præcipuos & quidem noviores Gail. agmen ducit. *L. 2. obſ. 41. n. 5.* & hanc opinionem etiam in Camera introductam eſſe affirmat; quem ſequitur Weſenb. *Conſ. 32. n. 52.* Guttierez *de Iuram. Confirm. ad d. auth. n. 114.* Mauric. *de reſtit. in integr. c. 113. & ſeq.* & quibus innituntur rationibus, videre eſt apud Hillig. *ad Don. l. 21. c. 13. lit. H.* Eorum tamen, qui *negativæ* inhærent opinioni, nempe iuramento minorem non obſtringi, niſi de iure ſuo prius certior factus fuerit, non minor numerus eſt, (quos æque recenſet Benekend. *d. l. num. 4.* & Trentacinq. *2. pract. reſol. tit. de minor. reſol. 1. n. 14. & 18.* Tiraqu. *ad l. 8. C. de revoc. don. in præf. n. 146.*) & horum multo *ſecuriorem* & tutiorem eſſe ſententiam arbitror; (1) ob ſingularem favorem ætatis minorum, quibus ſuccurrere magis, & eorum ſubvenire fragilitati eſt benignius, quam ex æquitate indulta beneficia ſubtrahere. (2) Quia ſic iurans in errore & ignorantia iuris probabili verſatur; Error autem & falſa cauſa vitiat juramentum præſertim in minore. Simoncell. *de decreto in contr. minor. interpon. L. 3. Tit. 8. inſpect. 18. limit. 15. num. 181.* Pariſ. *Conſil. 96. num. 71.* Et quamvis iuramentum vim habeat renunciationis; attamen ignotis nemo renunciare ſolet; *l. 19. §. ult. ff. de inoffic. teſt.* & ad non cogitata, qualia ſunt ignota, non extenditur iuramentum *l. ult. ff. ad municip.*

 c. hu-

Digitized by Google

c. humanæ. 11. cauſ. 22. qu. 5. Nec ad id alias trahitur, quod iurans veriſimiliter noluiſſe creditur. *l. ult. C. non num. pec. l. ult. ff. qui ſatisd. cog.* (3) Per itenditatem rationis, deſumtam a SCto Velleiano, ubi in muliere iurato renunciante ipſius beneficiis, pro *forma* requiritur, ut iuratæ renunciationi eiusdem iurium certioratio præcedat. E. & minor neceſſario de iisdem certiorandus erit, alias per iuramentum ipſi ius conceſſum auſferretur, quod iura non permittunt. *§. 2. Inſt. de his, qui ſunt ſui vel alien. iur.* (4) Tum & ipſi *Contrarium ſentientes*, inprimis Guttierez. *ad d. auth. ſacramenta puber. C. ſi adverſ. vend. num. 116.* Gail. *d. l. 9.* lubentisſime largiuntur; multo cautius esſe, ut contrahens cum minore, quo ſecurior reddatur, illum reſtitutionis beneficio præmoneat, idque inſtrumento contractus vel renunciationis inſeri curet. (5) Quod ita *duplex vitium* ſuppleret iuramentum, *nempe ætatem;* ut ſc. minor pro maiore habeatur, *& defectum conſenſus circa ignota*, quod æque contra ipſius Gail. *diſſentientis* regulam. *L. 2. obſerv. 42. num. 11.* Sic fatetur Seraphin. *priv. 83. num. 43.* iuramentum tale ſolummodo ſupplere defectum ætatis, non vero alios.

§. 2. Deinde quæritur: an *minor* contractu iuramento confirmato, *excludatur a beneficio l. 2. C. de reſcind. vendit.* ſi fuerit *enormiter*, & ultra dimidium, *læſus?* Quod *negatur:* inprimis cum in enormi læſione concurrat dolus, *arg. l. ſi ſuperſtite. 5. C. de dol. l. ſi quis cum aliter 36. ff. de Obl.* adeo ut *nec neceſſaria ſit abſolutio* a iuramento. Abb. *in c. cum contingat. 28. X. de iureiur.* Covarruv. *ad c. quamvis. 2. de pact. in 6to. p. 3. §. 4. n. 3.* Seraphin. *priv. 83. num. 85. & 99. in fine.* Franzk. *L. 2. reſol. 4. n. 14.* quod etiam obtinet, etiamſi minor, nulla

ætatis

ætatis facta mentione generaliter iuraverit, ſe nullo modo & via impugnaturum contractum. Frantzk. *de reſol. 4. num. 19.* Nam minor ſimpliciter contrahens iuramento adiecto, ſolum renunciare videtur beneficio ætatis, nec per hoc excluditur ab auxilio *l. 2. C. de reſcind. vend.* Siquidem tantum ex iuramento maior effectus eſt *gloſſ. in d. l. 2. & in c. pen. X. empt. & vendit.* niſi minor *expreſſim* promiſerit iuramento, ſe non acturum contra contractum, nec ratione minoris ætatis, nec ratione læſionis enormiſſimæ. Covarruv. *d. l. n. 9.* Sed tutius eſſe interpret: putant, minorem, ubi dolus non concurrit, abſolvere. Fachin. *l. 3. c. 14.* quæ abſolutio etiam *in foro Saxon.* locum habet. Carpz. *p. 2. c. 35. defin. 2.*

§. 3. Sic Iure communi *maioris* iurantis contractus *ob enormiſſimam læſionem* invaliditatur per abſolutionem, per tradita Sichar *d. ad l. 2. C. de reſcind. vendit. num. 12.* Setſ. *l. 1. c. 11. num. 14. de Iuram.* Covarruv. *d. l. p. 3. §. 4. num. 8.* quia iurans non videtur in tantam læſionem conſenſiſſe, nec de ea præcogitaſſe. Præſertim, quia ita gravis læſio non poteſt absque vero dolo alterius contrahentis contingere. Covarruv. *d. l.* In foro *Saxonico* autem non reſcinditur eiusmodi iusiurandum. *Conſt. Elect. Sax. 35. p. 2.*

§. 4. Occaſione læſionis enormiſſimæ huc referendum erit *compromiſſum* ſ. *laudum*, quod & ob eandem læſionem non debeat tenere & valere interpoſitum iuramentum. Dec. *Conſ. 31. & Conſ. 45.* ubi dicit; quod, dum quis enormiter læditur, iuramentum nihil operatur, quamvis enim ſit licitum ex parte iurantis, tamen ex parte recipientis putatur eſſe illicitum, quia locupletatur cum aliena iactura, quod eſt contra bonos mores I. Civ. & Can. *l. plane 38. ff. de hered. per. l. nam hoc*

natura. 14. ff. de condict. indebit. & dicitur dolo facere, *ut inquit text. in l. ſi quis mancipii 17. §. ff. de Inſtitut. act. l. 1. §. an in pupillum. 15. ff. depoſiti.* Imo ſic paria ſunt velle locupletari cum aliena iactura, & eſſe in dolo. Ad idem quoque facit, quia damnum facere, (quod contingit, cum locupletatio fit in detrimentum alterius) dicitur fraudem facere. Sign. *in Conſ. 82. in fin. col. 4.* Cum itaque ſit illicitum ex parte recipientis, non valet. Seraphin. *priv. 13. num. 100.*

§. 5. Circa *materiam contractuum* iuramento firmatorum ſequentes *notandæ regulæ:* (1) IVRAMENTVM PACTVM CONTRA REI NATVRAM INTERPOSITVM NON CONFIRMAT. *l. 7. §. 10. & 15. verſ. item ſi quis & §. ſeq. ff. de pact. L. 112. §. ult. ff. de Leg. 1. l. 5. C. de LL.* v. gr. ſi *pecunia ex feudo vendito* ſit redacta, & contrahentes de hac, ut nempe talis pecunia *pro feudo haberi* debeat, absque conſenſu & interventu Domini, convenerint & iuraverint, non valet; quia de ſubſtantia feudi eſt, ut a Domino inveſtituram faciente conferatur: Deficiente itaque Domini conſenſu ac voluntate, ipſum feudum deficiet; quem defectum neutiquam complere poterit iuramentum paciſcentium. Licet ergo fratres & agnati iurato convenerint, non eo tamen magis valebit pactio, nec pecunia ex feudo redacta feudalis cenſebitur. Köppen. *dec. 18. n. 6.* Coler. *part. dec. 94. n. 9.* Heinr. Roſenth. *de feud. c. 4. concl. 8. n. 7.* Carpz. *p. 3. c. 30. def. 3.*

§. 6. (2) NON VALET IVRAMENTVM IN PRÆIVDICIVM TERTII. Exemplum eſt apud Covarruv. *ad c. quamvis. 2. d. pact. in 6to. p. 3. §. 3. n. 7.* Nempe ſi quis inferior ſtatutum fecerit, idemque firmaverit, de ſententiis ſtatim executioni mandatis, non obſtante appellatione; tenetur enim appellationi ad ſuperio-

perio-

periorem interpoſitæ deferre, non obſtante iuramento; quia non potuit præiudicium facere æque ſuperiori, qui hoc ius habet, ut ad eum appelletur; ac Appellanti, cui ab eo hoc conceſſum. Comite enim caret iuſtitia tale iuramentum, & propterea iniuſte alteri invito ius detrahere non licet. *§. 2. Inſt. de his, qui ſunt ſui vel alien.*

§. 7. (3) IVSIVRANDVM NATVRAM, QVALITATES, CONDITIONES, OMNES ACTVS, CVI ACCEDIT, RECIPIT ſc. ab exordio, non ex accidenti, ut *dicit* Covarruv. *d. l. p. 1. §. 4. n. 2.* Acceſſorium enim ſapit naturam principalis. Hartm. Piſt. *l. 4. qu. 12. num. 2.* Hering. *de fideiuſſ. c. 9. num. 99. c. 27. p. 1. num. 42.* Et non auget obligationem extrinſecus, ſed intra ſuos limites manenti vinculum religionis & conſcientiæ annectit, ut tradit Munnoz. *de Eſcobar. de ratiocin. c. 4. num. 8.* Huc faciunt ea, quæ Puffendorf. *in tr. d. I. N. L. 4. c. 2. §. 6.* ſic habet: *Eſt autem probe obſervandum, iuramenta in ſe non producere novam & peculiarem obligationem, ſed obligationi in ſeſe validæ velut acceſſorium quoddam vinculum ſupervenire. Semper enim dum iuramus, ſupponimus aliquid, quo non præſtito, divinam pœnam in nos provocamus. Atqui ineptum hoc eſſet, niſi illicitum foret, non præſtare id, quod ſupponitur; adeoque niſi antea obligaremur. Quanquam ſæpe uno ſermonis complexu comprehendatur & principalis obligatio, & vinculum iuriſiurandi acceſſorium. v. gr. Dicam ita me Deus adiuvet; ut ego centum Tibi dabo. Non ideo tamen ſupervacaneum eſt iusiurandum, quia obligationi iam antea firmæ accedit; ſcilicet etſi omnes non athei credant, Deum violationem promiſſorum, etiam iniuratorum vindicare; iiſdem tamen haud perquam vane perſuaſum eſt, acerbius puniri, qui iram Dei*

ex-

Digitized by Google

expreſſe provocarit, ac quantum in ſe fuit, ad ipſius miſericordiam viam ſibi proclufit. Ex quibus concluditur, quod illi actus, quibus aliquod vitium intrinſecum, obligationem producendam impediens adhærebat, obligatorii non fiant, iureiurando licet accedente. Sicuti nec per ſubſequens iuramentum antegreſſa obligatio valida eliditur, aut ius per eandem quæſitum alteri tollitur: ſic fruſtra quis iuraverit, ſeſe alteri debitum non ſoluturum.

§. 8. Hinc non impedit iuramentum factæ *emtioni venditioni* alicuius domus vel rei, nondum tamen traditæ, additum, ut non eiusdem domus & rei alteri etiam venditæ, ſed & ſimul traditæ, ille, cui tradita eſt, dominus fiat. Nam is in dominio erit potior, cui res priori loco tradita, animo transferendi dominium. *l. 15. C. de rei vindic.* nihil operante iuramento contra rei traditæ Dominum. Et eadem ratio eſt *in c. ſicut. 22. X. de ſponſal.* quod ſponſalia etiam iurata per ſubſecutum matrimonium diſſolvantur & priora nihil valeant; & ut ad horum diſſolutionem neceſſaria non ſit iudicis autoritas. Covarruv. *in epit. in L. 4. Decret. tom. 1. in ſum. c. 5. n. 9.*

§. 9. Huc pertinet, quod dicitur *matrimonium metu*, cadente ſcilicet in conſtantem virum, *contractum* eſſe ipſo iure nullum. *c. cum locum 14. X. de Sponſ. c. ſignificavit 2. X. de eo, qui dux. in matr. eam, quam polluit per adult.* & procedit, etiamſi matrimonium metu contractum iuramento fuerit convallatum. Adhuc enim nullum eſt ipſo iure. *c. ſignificavit 2. X. de eo &c.* gloſſa expreſſa. *in c. 2. X. de his, quæ vi.* Quamvis enim iuramentum metu præſtitum non ſit nullum ipſo iure; ſed ſit ab eo expectanda abſolutio *c. ſi vero 8. X. de iurei.* In matrimonio tamen id locum non habet, propter liber-

Digitized by Google

libertatem conſenſus, quæ in eo contractu ex natura eius à ſui primordio requiritur. Iuramentum autem ſortitur naturam, quæ ab exordio ineſt actui in quo præſtatur. *l. f. C. de non num. pec.* Et *iure Canonico* etiam procedere, *absque abſolutione* iuramenti optime probat Fortun. *in l. ſi unus 27. §. pactus ne peteret. 2. ff. de pact.* Sic ergo hoc caſu iuramentum adhærens coniugio per metum contracto, ita habet illam conditionem, ſi liber conſenſus intervenerit, ſicuti ipſe coniugalis contractus. Ideo cum ipſe liber conſenſus deficiat, ad iuramentum in hoc caſu requiſitus, ipſum etiam iuramentum eſt *ipſo iure nullum.* Idem tenet Gloſſa *in d. c. ſignificavit 2. X. de eo, qui dux. in matr. &c.* & talis etiam eſt obſervantia *in foro Saxon.* Carpzov. *l. 2. tit. 1. def. 28. Iurisp. Eccleſ.* Nic. Boër. *Conſ. 20. num. 43.* Nec iuramentum defectum conſenſus ſupplet. Et quamvis conſenſus adeſſe videatur; quia tamen ſolummodo ſimplex, & non liber eſt, nec tenet tale matrimonium. Covarr. *in epit. c. 3. p. 2. §. 5. n. 2. & ſeqq. ad C. quamv. &c. p. 1. §. 4. n. 6.*

§. 10. Ex prædicta regula ſequitur etiam, quod *donatio iurata revocetur nativitate filiorum ſuperveniente*, & præſtatio iuramenti nihil valeat. *l. 8. C. de revoc. donat.* ex qua conſtat donationis cuiuslibet proprium eſſe, quod ea revocetur, ſi donator liberos fuerit conſecutus. Unde cum iuramentum appoſitum donationi ſequatur naturam & proprietatem eiusdem, ſatis conſtat, non deficere propter iuramenti adiectionem hanc donationis proprietatem & naturam primævam. Tiraqu. *in d.*

Digitized by Google

§. 11. Inde porro procedit; *quod fideiuſſor* habeat *beneficium excuſſionis ex authent. præſente. C. de fideiuſſ.* licet contractum fideiuſſionis iuramento confirmaverit. Nam iuramentum contractui appoſitum non operatur, ut is degeneret, ſed tantum in ſua forma & natura firmior ſit, *l. fin. C. non num. pec.* inprimis cum beneficium minime tolli poſſit per iuramentum. Tiraqu. *ad d. l. 8. C. de revoc. donat. in pr. n. 147.* Arum. *Exerc. 13. th. 18.*

§. 12. *Non obſtat c. ex reſcripto. 9. X. de iureiur.* quia non dicit ibi ſummus Pontifex, fideiuſſorem amittere beneficium legis, ut ſcilicet velut principalis debitor inprimis conveniendus ſit. Et licet fideiuſſori mandet, ut ſolvat, id mandet etiam debitori; Nec tollit legis beneficium. Quod ſi iuramentum id efficeret, neceſſe erat id exprimere. Sicut alias ſummus Pontifex ſolet, cum aliquid ſtatuit propter iuramentum, quod legibus repugnat; ut patet ex *c. cum contingat 28. X. de iurei. c. quamvis. 2. de pact. in 6to.* Cui accedit quod Ius Canon. æquitate potiſſimum nitatur, qua nititur etiam hæc exceptio, ut pium ſit fideiuſſoribus, & id genus hominibus ferre auxilium *Nov. 4.* Hinc hautquaquam veriſimile eſt, illud auferre iuranti beneficium, de quo agitur. Fachin. *l. 3. c. 15.*

§. 13. Quin, qui iuravit *ſe nolle fideiubere*, nec violare fidem & iuramentum, ſi fideiusſerit, volunt Guttierez. *de Iur. Confirm. p. 1. c. 62.* Hering. *de fidei. c. 1. n. 56. & ſeqq.* Setſ. *l. 1. c. 17. n. 26.* Nec enim efficit præſtitum juramentum, ut obligatio fideiusſoris ſit ſine principali, quia vis iuramenti non eſt, ut aliquid faciat, fingat,

ſingatque, quod nec uſquam eſt, nec futurum erit. Hering. *d. l. c. 10. num. 94.*

§. 14. Inſimul fideiusſor *non plus debet re, loco, tempore, & cauſa, l. 8. §. 7. ff. de fideiuſſ.* Nec quicquam hic agit acceſſio iuramenti, ut plus teneatur quam principalis, & quamvis iuramentum & robur & firmitatem addat contractui; non tamen per id contractus a natura ſua degenerat. Vaſq. *1. controv. 40. num. 7.* Setſ. *de iuram. c. 25. n. 39. & ſeqq.*

§. 15. Hinc porro deducitur, nec *Emphyteutam,* qui *iuramento* contractum vallavit *ſe ſoluturum Canonem ſingulis annis,* cadere ſuo iure, aut privari emphyteuſi, ſi uno anno ceſſaverit in ſolutione; vel ſi intra biennium ſolutionem intermiſerit; propter contractus huius naturam & proprietatem, cuius proprium eſt, non amitti Emphyteuſin ob non ſolutam penſionem intra biennium. *c. potuit. 4. X. de locat. cond. l. ult. C. de Iur. Emphyteut.* Hæc vero proprietas non tollitur per iuramentum, quia ex huius contractus ſpecie deſcendit. Covarruv. *ad c. quamvis 2. de pact. in 6to. p. 1. §. 4. n. 19.* Hilliger. *ad Don. l. 9. c. 15. Lit. E.*

§. 16. *Nec obſtat c. querelam 10. X. de Iurei.* quia periurus ibi excluditur ab Eccleſiæ adminiſtratione, hic vero ſermo eſt de contractu, in quo non ita cautum eſt, ut periurus in plus teneatur, quam lex & natura contractus poſtulet, vel ut ius ſuum amittat aliter, quam quod lege caveatur. *Nec obſtat. l. 41. ſi quis maior. C. de transactionibus,* tum quia de transactionibus ſimplici-

Digitized by Google

ex contractu habet. Eſt enim iniquum, ut quis velit ſibi ſervari fidem, quam ipſe violavit. Sed in propoſito ita lege cautum eſt, ut Emphyteuta non obſervans fidem, & ſic in ſolutione ceſſans non ſtatum ſuum amittat; ſed ita demum ſi per triennium ceſſaverit; ergo non poteſt hoc iure privari propter periurium; quia illud facit quidem, ut magis peccet, & ideo etiam Deum, quem offendit ultorem habeat. *l. 2. C. de reb. cred.* non autem, ut ante triennium contra legis præcepta expellatur. Quæ enim erat difficultas legumlatori ita decernere, ſi voluiſſet? Non igitur nobis licet interpretatione noſtra novam condere legem, qua vetus abrogetur in aliquo caſu, de quo nulla ſit mentio in Iur. Civil. & Canonico. Fachin. *libr. 3. cap. 16.* Clarus *§. Emphyteuſi quæſt. 8. num. 2.*

§. 17. Exinde & hoc tandem ſequitur, eſſe non periurum, ſi *compenſationem* obiiciat, qui iurato promiſit ſe ſoluturum. Bart. *in l. amplius 15. ff. rem rat. hab. l. 2. ff. de Compenſ.* Juramentum enim ſequitur naturam contractus, ſuper quo interponitur *c. quemadmodum 25. X. de Iurei.* Sed compenſatio locum habet regulariter in debito. *d. l. 2. ff. de Compenſ.* ergo locum etiam habet in debito iurato. Et dediſſe intelligitur, qui compenſavit *l. dediſſe 76. ff. de V. Sign.* Nec intereſt ſolverit quis, an compenſaverit. *l. ſi debitor 4. ff. Qui pot. in pign.* Iam autem & is, qui compenſat, liberatur. *l. ſi ambo 10. ff. de Compenſ.* E. is, qui compenſat ſolvit. Coppel. *de Compenſ. c. 4. n. 26. & ſeqq.* Martin. Uran. *in c. ad noſtram 9. X. de Iurei. num. 10.* Moller. *ad Conſt. Saxon. 8. p. 1. num. 1.* Setſ. *L. 1. c. 15. n. 10. & ſeq. de Iur.*

§. 18.

§. 18. *Non obſtat* (1) *c. ad noſtram 7. X. de Iureiur.* ubi non quæritur: an debitor poſſit compenſare, fructibus in ſortem imputatis; ſed utrum iuramento non obſtante, res oppignoratas vindicare poſſit, antequam ſolvat. Sic (2) *in c. debitores. 6. X. eod.* nihil agitur de compenſatione, ſed debitor iuramentum ſervare tenetur; nec poteſt illud propria autoritate contemnere, quamquam Eccleſiaſtica autoritate compelli poſſit creditor ad uſuras reſtituendas. Nec facit in contrarium (3) quod nemo poſſit iuramentum commutare, autoritate propria, etiam in melius. *c. pervenit. 2. X. eod.* & conſequenter non compenſare iurans, quia videtur iuramentum commutare. Sed hæc commutatio iuramenti, per compenſationem facta, non fit ipſius debitoris autoritate propria, ſed legis; quæ compenſationem inducit ex æquitate, ne quis cogatur ſolvere & poſtea repetere. Et ſic iurans ſine diſpendio ſalutis æternæ poteſt contravenire iuramento, quoniam qui compenſat legis interpretatione etiam ſolvere dicitur. *l. dediſſe. 76. ff. de Verb. Sign.* Et quamvis tandem obeſſe videatur, quod etiam maxime Covarr. *ad c. quamvis 2. d. pact. in 6to. p. 1. relect. §. 4. num. 16.* urget, quod compenſatio non habeat locum in caſu depoſiti *l. pen. C. depoſiti l. ult. C. de Compenſ. ob maximam ſcil. fidem,* quam depoſitarius tenetur deponenti ſervare, eo, quod plurimum ei crediderit. Ergo nec in cauſa debiti iurati, tanquam maiori. Sed in hiſce legibus ſpeciales caſus ſunt conſtituti, ob dictam iamiam rationem, quod ta-

Digitized by Google

§. 19. Quid ſentiendum *de exceptione non numeratæ pecuniæ?* Et hanc, non obſtante renunciatione mediante iuramento facta, opponi poſſe affirmat Covarruv. *in epit. p. 2. c. 3. §. 3. n. 3. in med. verb. optime comprobat Fortun. &c.* quia exceptio illa propria eſt ipſius iuramenti non tantum contractus. Imo hanc opinionem (quamvis CC. & Dd. inter quos eſt Coler. *in Proc. Exec. p. 1. c. 10. n. 199.* diſſentiant) eſſe veriorem & æquiorem, tradit Beuſt. *de Iuram. p. m. 115. n. 252.*

§. 20. Reg. IV. IVRAMENTVM, CVM SEMPER IN SE HABEAT CONDITIONEM, ET TACITAM QVASI CLAVSVLAM: REBVS SIC STANTIBVS; VLTRA EANDEM NON VALET, AVT PORRIGIT VIRES; NEC TRAHITVR AD IVS SVPERVENIENS; ut exemplum eſt, *in c. cum inter P. 2. X. de renunc.* ubi is, qui abiuravit beneficium, licite poteſt illud iterum obtinere, quia iuramentum ſolummodo habet cauſam præſentem. Eo collimant etiam verba Puffend. *in l. 4. c. 2. §. 11. ubi dicit: Addita promiſſoni iuramenta, conditionatam non mutant in abſolutam. Non minus enim quod conditionem ſupponit cum conditione illa ſtat, caditque, quam iniuratum promiſſum. Sed & iuramentum, ſicut quodvis aliud promiſſum, expirat, ſi ceſſet qualitas, ſub qua iuratum fuit; etſi expreſſe id non ſit remiſſum.* Grot. *l. 2. c. 13. §. 18.* Hinc dicitur: quod, qui iuravit tanquam Canonicus, & talis eſſe deſiit, ulterius non tenetur ſervare iuramentum. *arg. c. venerabilem 34. X. de. Elect.* Abb. *in c. veritatis 14. circa fin. X. de Iureiurand.* Sic qui iuravit ut civis, vel Syndicus, ſi deſinit eſſe talis, nec amplius obligatur iuramento per præmiſſa; quia intelligitur *rebus ſic ſtantibus.* Eadem eſt ratio, ſi quis iuravit ſe

acceptu-

accepturum Doctoratum alicubi, & ibi ſuperveniat peſtis, excuſabitur a periurio. Salicet: *in l. fin. C. de pact.* Et ſi pariter Doctor iuraverit, *ſe legere per triennium in Academia quadam, ſi habebit hoſpitium cum taxata penſione*, poterit in ſecundo anno non legere absque incurſu reatus periurii, ſi in ſecundo anno non habeat hoſpitium. *Dd. in l. ſi quis heredem. 7. C. d. inſt. & ſubſtit. Cornel. in Conſ. 7. col. pen. ad fin. Vol. 1.*

§. 21. Similiter etſi *filia* renunciavit cum iuramento patris hereditati viventibus fratribus, iuxta *c. quamvis. 2. d. pact. in 6.* fratribus deinde mortuis ſuccedit, non obſtante iuramento; quia, ut dictum eſt, intelligitur rebus ſic ſtantibus. Roman. *in l. pact. un. dotali. 3. C. de collat.*

§. 22. Idem eſt ſi *Vaſallus* iuraverit fidelitatem Regi, ſi commiſerit feloniam, quia Dominus deſierat eſſe Rex, non incurrit periurium, intelligitur enim iuraſſe rebus ſic ſtantibus. *c. venerabilem 34. & ibi Abb. in ult. not. X. de Elect.*

§. 23. Tandem ſi debitor iuraverit intra annum ſi non ſolverit, non erit periurus, ſi bona fuerunt confiſcata. Feder. *de Sen. in Conſ. 299.*

§. 24. Coronidis loco paucis attingendum iuramentum (*quod pertinet ad Reg. 3. §. 7.*) *inutilibus ſtipulationibus* adiectum; quippe quæ alias nullæ ſunt; *§. 3. & 18. Inſt. d. inutil. ſtipul.* nec ſacramento exinde firmari poſſe tradit Schneid. in *§. 24. Inſt. d. Inutilibus ſtipul. n. 3.* quia iuramentum ſequitur naturam principalis obli-

Digitized by Google

Don. l. 12. c. 18. Lit. G. in fin. Etiam *Iure Canonico*, quia hic nullum inducendum eſt diſcrimen inter Ius Canon. & Civile niſi expreſſum ſit. *c. 1. X. oper. nov. nunci.* Hinc etiam Iure Canonico valet exceptio illa: *Tua non intereſt. c. cum inter R. 16. X. de Elect.* Iam autem ſtipulatoris non intereſt, ut alteri detur. *§. 18. Inſt. de inutil. ſtipul.* E. ſtipulatio facta alteri inprimis I. Canon. non valet. Quam plurima adhuc inprimis de relaxatione adiungenda forent, ſed ob inſtans iter, & alia, quæ me avocant, negotia domi expediunda, rumpere filum cogor, atque ſic cum Deo iterum finio, cui ſempiterna ſit.

LAVS ATQVE GLORIA.

A41147105

Digitized by Google